

Nr 49.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1931 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om anslag till G. E. Broms' egnahemsstiftelse för fullföljande av diknings- och kolonisationsarbete å stiftelsens ägor.

(1:a avd.)

Uti två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 150 i första kammaren av herr *Bergqvist m. fl.* och nr 219 i andra kammaren av herr *Hage m. fl.* har hemställts, dels att riksdagen måtte för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor att ställas till styrelsens för G. E. Broms' egnahemsstiftelse förfogande för fullföljande av diknings- och kolonisationsarbetet å stiftelsens ägor vid Keräsjöki inom Karl Gustavs socken i Norrbottens län, dels ock att riksdagen måtte förklara, att det anslag, som av 1930 års riksdag för budgetåret 1930/1931 gavs för dikningsarbete å nämnda plats, skall rubriceras som extra reservationsanslag.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd härför, hänvisas till motionerna.

Efter medgivande av 1924 års riksdag har Kungl. Maj:t till det i motionerna avsedda torrlägningsföretaget, avseende reglering av Keräsjöki och Vuomajoki vattendrag, anvisat statsbidrag med 465,000 kronor från det i statens avdikningsanslag numera inbegripna norrländska avdikningsanslaget.

Utskottet får erinra, att vid 1930 års riksdag motionsvis hemställdes, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1930/1931 ställa ett anslag av 300,000 kronor till förfogande att användas på sätt, Kungl. Maj:t funne lämpligt för att bereda arbete åt ortsbefolkningen i östra Norrbotten genom fortsättandet av i motionerna omnämnda utdiknings- och dräneringsarbete inom Karl Gustavs socken samt för att i övrigt åstadkomma åtgärder för bildandet av nya jordbruk och åstadkommande av kolonisation på Bromsska stiftelsens egendom.

*Motioner vid
1930 års
riksdag.*

Jordbruksutskottet avstyrkte i sitt utlåtande nr 51 motionerna under anförande, bland annat, att frågan syntes utskottet vara av beskaffenhet att i första hand böra bliva föremål för Kungl. Maj:ts bedömande. Vid utskottets påmnnda utlåtande var fogad en reservation, vari yrkades, att utskottet i så måtto ville förorda bifall till motionerna, att ett

belopp av 50,000 kronor anvisades och ställdes till sagda egnahemsstiftelsens styrelses förfogande för att på sätt styrelsen i ett till utskottet inkommet yttrande i ämnet föreslagit, fullfölja dikningsarbetet å stiftelsens ägor vid Keräsajoki inom Karl Gustavs socken av Norrbottens län. Sedan första kammaren godkänt reservationen, under det andra kammaren bifallit utskottets hemställan blev efter gemensam omröstning riksdagens beslut fattat i enlighet med reservationen, varefter riksdagen genom skrivelse den 5 juni 1930, nr 393, anmälde, att riksdagen för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln för ändamålet anvisat ett extra anslag av 50,000 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt lantbruksstyrelsen, att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de närmare föreskrifter, som borde av Kungl. Maj:t meddelas rörande användningen av anslaget i fråga, avgav lantbrukstyrelsen den 1 augusti 1930 förslag i berörda hänseende, varvid styrelsen anmärkte, att ifrågavarande dikningsarbete inginge i ett av vederbörande lantbruksingenjörer år 1909 upprättat och år 1923 i vissa avseenden omarbetat dikningsförslag. Genom beslut den 15 augusti 1930 föreskrev Kungl. Maj:t, dels att ovannämnda anslag å 50,000 kronor finge användas till utförande av sådana delar av 1909 och 1923 års förslag till utdikning av mark vid Keräsajoki och Vuomajoki, som av styrelsen för G. E. Broms' egnahemsstiftelse funnes med hänsyn till under närmaste tiden väntat kolonisationsbehov böra i sådant avseende i första hand komma i fråga, dels ock att av anslaget finge utgå statsbidrag med högst så stort belopp, som svarade mot den av lantbruksstyrelsen godkända kostnaden för sålunda ifrågakommande dikningsarbete. Därjämte anbefallde Kungl. Maj:t statskontoret att till styrelsen för egnahemsstiftelsen, på rekvisition och i den mån arbetets fortgång blivit av lantbruksstyrelsen styrkt, utanordna ovanberörda av riksdagen för ändamålet anvisade anslag.

Enligt vad utskottet inhämtat har lantbruksstyrelsen hittills godkänt kostnader till ett belopp av 39,620 kronor, varav statskontoret efter intyg av lantbruksstyrelsen om arbetets fortgång till egnahemsstiftelsen utanordnat 15,000 kronor.

Motionerna.

Motionerna avse nu, dels att riksdagen skulle bevilja ytterligare anslag att av samma stiftelsens styrelse användas för fullföljande av diknings- och kolonisationsarbetet å stiftelsens ägor vid Keräsajoki, dels att riksdagen måtte förklara, att förenämnda för innevarande budgetår anvisade anslag skulle erhålla reservationsanslags natur. Till stöd härför hänvisa motionärerna till två *vid motionen fogade bilagor*.

Den ena av dessa bilagor utgöres av merberörda stiftelsens styrelses med skrivelse den 7 januari 1931 framlagda förslag till plan för disposition av det för innevarande budgetår anvisade anslaget och utvisande bland annat, att styrelsen tänkt sig, att sistnämnda statsanslag skulle disponeras

huvudsakligen till utdikning av ett större område öster om Keräsajoki inom Keräsjänkkä skifteslag enligt en av lantbruksingenjören Erik Lindqvist uppgjord och den 18 december 1930 till lantbruksstyrelsen insänd omarbetning av den för området av framlidne lantbruksingenjören Berggren upprättade i nådiga brevet åberopade dikningsplanen. Resten av medlen skulle enligt styrelsens plan disponeras till fullföljande av den delen av den ursprungliga, år 1909 upprättade dikningsplanen för stiftelsens fastigheter i Keräsjokibäckenet, för vilken den Berggrenska dikningsplanen kompletterades av lantbruksingenjören Erik Lindqvist år 1926 och för vilken grävningsarbetenas utförande överlämnats till statens arbetslöshetskommission på nedan angivna villkor. För detta företag har stiftelsens styrelse tänkt sig av statsanslaget få täckning för sina direkta utgifter för höstens arbeten och att få disponera en del medel till broar och dammar och resten till uppförande av bostad för arbetsledaren och ett förrådsrum. Avtalet med arbetslöshetskommissionen omfattade nämligen ej uppförande av broar och dammar, och åstadkommande av en bostad för arbetsledaren och ett förrådsrum för stiftelsen i Keräsajoki vore ett länge känt behov, som förr eller senare måste tillgodoses.

Styrelsens plan framgår närmare av följande i skrivelsen intagna specifikation.

»I. *Kostnader för dikningsföretaget i Keräsjänkkä.*

Dikningsarbeten i Keräsjänkkä enligt tidigare inlämnad plan och kostnadsberäkning av lantbruksingenjör Erik Lindqvist			kronor 39,620:—
Kostnader för förslagens upprättande m. m.:			
Lantbruksingenjör Erik Lindqvist enl. räkning	»	314:—	
Kopiering av ritningar enl. räkning	»	32:—	
Vägmästare Alfr. Sandström för utstakning av planen och resersättningar, beräknad kostnad	»	250:—	
Hantlangning vid planens utstakande, beräknad kostnad	»	200:—	
Iordningställande av bostad för arbetarna och förrådsrum i Keräsjänkkä	»	1,309:87	
Materielanskaffning: stubbrytare m. m., förslagsvis ..	»	1,500:—	
Ersättning till markägarna:			
Lösen för 1.19 har mark enligt vid laga synen 1908 fastställd ersättningsgrund 250 kronor per har	»	300:—	
Övriga kostnader	»	500:—	
			Kronor 44,025:87.

II. *Kostnader för dikningsplanens realiserande i Keräsjoki.*

År 1926 lät stiftelsens styrelse separera ur den av lantbruksingenjör Berggren upprättade dikningsplanen, dels ett område mellan Keräsjoki och Vuomajoki inom Keräsjoki skifteslag och dels de båda utgrävningslägenheterna Veittijärvi och Ruonajärvi, omfattande den sålunda separerade delen en areal av 401.38 har. Utförande av detta dikningsarbete

har stiftelsens styrelse överlämnat till statens arbetslöshetskommission på villkor, att kommissionen utför arbetet mot att stiftelsens styrelse bestrider kostnaderna för den arbetsledning, som är erforderlig på själva arbetsplatsen samt tillhandahåller fri bostad och kontorslokaler för arbetsledaren och vidare fria bostäder — utan uppvärmning och möblering — för arbetarna och därtill nödiga förrådsrum.

För de under hösten 1930 utförda grävningsarbetena för realiserande av denna utdikningsplan uppgå stiftelsens omkostnader till 10,785 kronor 50 öre enligt angiven specifikation.

Sammanlagda kostnaderna utgöra sålunda tillhopa 54,811 kronor 37 öre.

Styrelsen har vidare i anslutning härtill anfört följande.

Det överskjutande beloppet hade stiftelsens styrelse för avsikt att tillskjuta av stiftelsens egna medel. Den förenämnda planen hade upprättats under förutsättning att dikesarbetena skulle kunna hållas i gång under innevarande vinter och färdigställas under budgetåret 1930/1931, efter vilken tid anslaget sannolikt icke kunde få disponeras. Om arbetena däremot icke kunde hållas i gång under vintern, måste styrelsen förbehålla sig att framkomma med förslag om antingen ändrade villkor för medlens disponerande eller också att få utsträckt tid för deras förbrukande. Slutligen tilläte sig styrelsen att, i anslutning till sin tidigare framställning i ärendet den 18 sistlidne december, framhålla angelägenheten av att medel förskottsvis ställas till styrelsens förfogande.

Den andra bilagan utgöres av följande av jordbrukskonsulenten W. L. Wanhainen uppgjorda *P. M. rörande G. E. Broms' egnahemsstiftelses närmaste arbetsuppgifter och behov av medel.*

»Med hänsyn till de ledsamma erfarenheter, försöken till forcerad masskolonisation givit, torde kolonisationen i Keräsjokibäckenet böra inriktas på att tillgodose behovet av jord för kolonisationsändamål för bygdens folk — d. v. s. för folk från landsbygden i norra delen av länet.

Här finnes nämligen, särskilt vid kusten omkring industricentra både i Nedertorneå och Nederkalix socknar, en del byar, som äro faktiskt överbefolkade och från vilka det därför vore önskligt att få bort folk till platser med god tillgång på odlingsjord. Men även inne i landet finnes det en del byar, därifrån utflyttning vore önskelig. En sådan by är t. ex. Svanstein i Tornedalen och enahanda är förhållandet med en hel del byar uppe i lappmarkssocknarna, där utvecklingsmöjligheterna för jordbruket äro ganska små.

Stiftelsens styrelse anser ock det vara av stor betydelse, att de blivande kolonisterna besitta ingående kännedom om de lokala förhållandena, enär sådant folk torde ha bättre förutsättningar att gå i land med uppgiften som kolonister än folk från avlägsna trakter utan kännedom om förhållandena och utan möjlighet till stöd från omgivningen — hembygden.

Tempot i arbetet torde icke böra göras alltför hastigt — icke hastigare än att högst 4 kolonister placeras per år. Det ges visserligen skäl, som kunna tala för större fart i arbetet, men dels äro stiftelsens resurser på naturliga ängar ganska begränsade och dels tar det tid för kolonisterna att så att säga arbeta sig in i samhället, d. v. s. att hinna ordna sin utkomst, som här måste åtminstone till en början sökas i en kombination av jord-

bruk och tillfälliga arbetsförtjänster. Forceras kolonisationsarbetet, få vi i en hast ihop en massa folk, alla i samma ekonomiska svårigheter utan utkomstmöjligheter, då det ligger mycket nära till hands att de med förenade krafter kasta sig på det allmänna med begäran om hjälp.

Det är nämligen att märka, att tillgången på arbetstillfällen i trakten här är starkt begränsad.

Vid sådant förhållande måste målet vid kolonisationen vara att så fort som möjligt bereda de blivande kolonisterna möjlighet att i största möjliga omfattning försörja sig på jordbruket.

Kolonisterna böra därför tilldelas så mycket jord, som är erforderligt för att i en framtid utveckla ett 'självförsörjande jordbruk' på densamma och därtill lämna så kraftig hjälp, att detta blir möjligt — inom rimlig tid.

Ett jordbruk, som skall kunna lämna dräglig bärning för en familj i dessa trakter, bör ha en sådan omfattning, att på detsamma skall kunna födas 7—9 mjölkande kor samt nödiga ungdjur, smådjur och dragare.

För erhållande av foder till en sådan besättning — vinter och sommar — erfordras en kultiverad areal under våra förhållanden på 12—14 har. Kolonaten torde därför böra tilldelas 15—20 har odlingsbar jord och därtill skogsmark efter råd och lägenhet.

För att bereda kolonisterna möjlighet att tillräckligt fort få nödigt stöd av jordbruket är det nödvändigt att, vid sidan av det stöd stiftelsen kan bereda kolonisterna genom att lämna dem nyttjanderätt till naturliga ängar, dessa få upp en del av kolonatens jord så fort som möjligt. För detta ändamål har stiftelsens styrelse tänkt att på varje kolonat skulle vid upplåtelsen finnas tillgängligt 2 har jord i det närmaste färdig till gödsling och sådd.

Kostnaden för jordens kultivering beräknar stiftelsens styrelse till 650 kronor per har eller 1,300 kronor per kolonat och för 4 kolonat per år, sålunda 5,200 kronor.

Med hänsyn därtill, att myrjorden helst bör ligga ett år i fred efter dess första brytning för att förmultningen skall komma riktigt i gång, — särskilt är detta av betydelse, när det är fråga, såsom fallet här är, om alldeles nyutdikad myrjord — vore det önskligt, att stiftelsens styrelse kunde under första året odla upp jord för två år framåt, för 8 kolonat, d. v. s. 16 har, då kapitalbehovet för odlingsändamål enligt ovanstående beräkning går upp till 10,400 kronor.

Då det enligt styrelsens förmenande är en alldeles nödvändig förutsättning för att kolonisationen här skall lyckas, att samhället ser till, att den skuldbörda (egnahemslån), som de blivande kolonisterna hava att förränta och amortera, ej är för stor vid starten, framstår det för styrelsen som en självklar sak, att kolonisterna måste — utöver odlingsbidraget — även få ett rätt kraftigt tillmätt byggnadsbidrag. I betraktande därav, att stiftelsen så gott som fullständigt saknar skog och vid jämförelse med de förmåner kronotorparna nu erhålla, synes byggnadsbidraget till kolonisterna här icke kunna tillmätas mindre än 3,000 kronor per kolonat, varav 1,500 kronor premielån. För 4 kolonat sålunda 6,000 kronor.

För nästa år skulle sålunda för odlings- och byggnadsändamål behövas 16,400 kronor.

Ytterligare erfordras för de genom arbetslöshetskommissionen inom Keräsjoki skifteslag torrlagda markernas utnyttjande en väg från Haara-gårdarna förbi Lapiomaagårdarna upp till Karungi-rå. Stiftelsens sty-

relse har låtit planlägga en utfartsväg här, som upptar en längd av 3,100 meter till en kostnad av 10,700 kronor. Av denna väg är sträckan från Haara- till Lapiomaagårdarna i första hand och omedelbart av behovet påkallad. Den upptar en längd av 1,100 meter och har av vägmästare Sander beräknats draga en kostnad av 4,100 kronor. Denna sträcka av vägen är oundgängligen nödvändig redan för den bosättning, som finnes i Lapiomaa.

För utförande av ytterligare dikningsarbeten inom Keräsjänskkä skifteslag skulle ytterligare ett belopp på minst 30,000 kronor vara erforderligt. Stiftelsens styrelse anser det nämligen önskligt att få torrlagt ett större område odlingsjord nu, sedan genom åregleringen avlopp vunnits, för att jorden skall få tillfälle att sätta sig och dess förmultning skall kunna komma i gång. Myrjorden blir naturligtvis därigenom värdefullare för odlingsändamål.

Sedan Keräsjänskkä by nu inom de närmaste åren får en landsväg, öppnas här mycket stora möjligheter för en efter våra förhållanden ganska omfattande kolonisation.

Enligt ovanstående framställning skulle stiftelsens behov av medel för innevarande år sålunda belöpa sig i runt tal till 50,000 kronor.»

I fråga om det nu äskade anslaget synas motionärerna hänföra sig till de i sistberörda promemoria framkomna önskemål.

Utskottet.

Såsom framgår av förestående redogörelse uttalade utskottet i sitt avstyrkande utlåtande i anledning av de vid 1930 års riksdag väckta motionerna om anslag till likartat ändamål, att frågan syntes utskottet vara av beskaffenhet att i första hand böra bli va föremål för Kungl. Maj:ts bedömande. Den omständigheten att de förevarande motionerna uppenbarligen avse en stegvis utvidgning med bidrag av statsmedel av ifrågavarande verksamhet synes utskottet göra en utredning genom Kungl. Maj:t av frågan i hela dess vidd så mycket mer av behovet påkallad. Men även om det vore möjligt, att helt bortse från kravet på dylik utredning och prövning, kan utskottet icke finna, att den åberopade promemorian erbjuder några tillfredsställande hållpunkter för bedömande av det anslagskrav, varom nu närmast är fråga. Utskottet anser sig sålunda icke kunna tillstyrka anslags beviljande för budgetåret 1931/1932. Utskottet vill härvid tillika framhålla, att vissa i ärendet angivna förhållanden synas tyda på att det för innevarande budgetår beviljade anslaget icke torde komma att tagas helt i anspråk under detta budgetår, vilket ju också föranlett motionärerna att framställa förslag avseende att möjliggöra att vid innevarande budgetårs utgång eventuellt kvarstående behållning må få disponeras jämväl under nästkommande budgetår. I sistnämnda avseende anser utskottet, att motionerna böra tillmötesgås genom ett medgivande från riksdagens sida att det för innevarande budgetår anvisade anslaget må få tagas i anspråk för samma ändamål även under budgetåret 1931/1932.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

1) att riksdagen må i anledning av motionerna I: 150 och II: 219 medgiva; att det för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisade extra anslaget av 50,000 kronor för dikningsarbeten å G. E. Broms' egnehemsstiftelses ägor vid Keräsjoki inom Karl Gustavs socken må tagas i anspråk för samma ändamål jämväl under budgetåret 1931/1932;

2) att motionerna I: 150 och II: 219 i övrigt icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 16 april 1931.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 46.
